

Motion till riksdagen 2022/23:624

av **Mathias Bengtsson och Gudrun Brunegård (båda KD)**

Erkännande av älvdalska som språk

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i enlighet med Europarådets ministerråds rekommendation initiera en oberoende granskning gällande älvdalskans ställning enligt Europarådets konvention om landsdels- och minoritetsspråk samt redovisa vilka åtgärder som bör vidtas för att skydda älvdalskans överlevnad, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

De nationella minoritetsspråken är ”officiellt erkända språk som av hävd talats i ett visst land”. Definitionen utgår från kriterier som formulerats i Europarådets konvention om landsdels- och minoritetsspråk, Minoritetsspråkskonventionen. Den ratificerades av fem EU-länder 1998 och av Sverige år 2000.

Europarådet skyddar de europeiska minoritetsspråken. Ett språk får officiell ställning som minoritetsspråk i och med att ett land ratificerar Europarådets minoritetsspråkskonvention för språket. Europarådet övervakar sedan att konventionen följs.

Sverige har idag fem nationella minoritetsspråk: finska, samiska, meänkieli (tornedalsfinska), jiddisch och romani chib. För att ett språk ska kvalificeras som nationellt minoritetsspråk behöver två villkor uppfyllas. För det första ska den språkliga varieteten skilja sig avsevärt från landets huvudspråk. För det andra ska språket ha talats kontinuerligt i Sverige i minst tre generationer eller ungefär hundra år. I praktiken finns också ett tredje villkor, nämligen att språkets talare själva önskar att språket ska få ställning som nationellt minoritetsspråk.

Älvdalska har talats åtminstone sedan 1300-talet som en del av ovansiljansdalska. Redan från 1600-talet finns det texter som kan identifieras som älvdalska. Bröllopsdikter, skrivna på ett tydligt mål som inte är riksspråksvarianten, och delar av Prytz drama om Gustav Vasa. I Älvdalen överlevde för övrigt runorna långt efter resten av landet, ändå in på början av 1900-talet.

Att lära sig och att utveckla sitt språk är en mänsklig rättighet och är bland annat stadgat i FN:s konvention om mänskliga rättigheter. Sedan lång tid har det pågått ett arbete för att älvdalska, som talas av ca 2 500 personer i Älvdalen i Dalarna och trakten däromkring, ska erkännas som minoritetsspråk och bevaras.

Älvdalska skiljer sig från svenskan på alla språkliga plan, t ex genom egen grammatik, uttalssystem, egna ord och syntax. Skillnaden mellan svenska och älvdalska är större än exempelvis skillnaden mellan svenska och norska. Förutom det språkliga avståndet mellan älvdalska och svenska framhävs även språkets funktionalitet i samhället: Älvdalskan används redan som språk bland både vuxna och barn, språket används på förskolan, i skolan och på skyltar. Det skapas musik med texter på älvdalska och finns bland annat på Youtube. Det ges ut både barn- och vuxenböcker och spel på älvdalska. Det finns såväl ordböcker och grammatik publicerade på och om språket. Älvdalskan är alltså i praktiken redan ett fungerande språk.

Under 2022 pågår en fortbildning i älvdalska för lärare och förskolepedagoger. Dessutom hålls det sommarkurser i älvdalska. Älvdalska börjar även växa som ett akademiskt ämne. Tre konferenser om älvdalska har hållits hittills, med deltagande av forskare både från Sverige och utlandet. Nu finns det fyra doktorander vars avhandlingsämne berör älvdalska.

Sedan 2016 klassificerar organisationen SIL International (vilken driver Etnologue som listar världens alla erkända språk och dialekter) älvdalska som ett språk.

Europarådets ministerråds språkliga expertkommitté konstaterar att mycket av den språkliga litteratur som behövs för att skilja en dialekt från ett språk redan finns. Språket stöds också formellt och praktiskt av Älvdalens kommun. Allmänna arvsfonden och olika myndigheter och organisationer som stöder älvdalska har anslagit pengar för bevarandet av älvdalska. Expertkommitténs slutsats är att älvdalska uppfyller kriterierna för ett minoritetsspråk. Ministerrådet har uppmanat Sverige att behandla älvdalska som språk t.ex. i korrespondensen med dem och dessutom att beställa en oberoende granskning gällande älvdalskans ställning enligt Europarådets konvention samt uppmanar Sveriges regering att inkludera rapportering av älvdalska i kommande periodiska rapport till Ministerrådet enligt den europeiska stadgan för regionala språk och minoritetsspråk.

Vidare kan noteras att i ett vetenskapligt verk om de indoeuropeiska språken, *The Indo-European Language Family*, som nyligen gavs ut av Cambridge University Press, räknas älvdalska som ett nordgermanskt språk jämte svenska, danska o.s.v.

Älvdalskans status som språk har varit uppe för debatt i riksdagen vid åtskilliga tillfällen på senare år, både som enskilda motioner, som interpellationer och i ledamöternas frågestund. En illustration av språkets särpräglade natur gavs i en frågestund, då en ledamot inledde sitt anförande med några meningar på älvdalska och av talmannen uppmanades att tala svenska i kammaren.

I tidigare mandatperioders motionsbehandling har riksdagen i sitt ställningstagande konstaterat att det finns ett stort värde i att älvdalskan bevaras som en del av det svenska kulturarvet och sett positivt på de åtgärder som vidtas på både statlig och kommunal nivå för att göra det möjligt att föra älvdalska vidare till kommande generationer. Motionsyrkandena om att erkänna älvdalska som språk har dock avstyrkts med hänvisning till bl.a. Institutet för språk och folkminnets (ISOF) bedömning och har inte funnit skäl att ta initiativ i frågan.

I Sveriges åttonde rapport till Europarådet från den 4 juli 2021 anfördes att Sverige i tidigare rapporter utvecklat skälen för att älvdalskan bör ses som ett folkmål eller en

dialekt, men att regeringen inte fann några skäl för en förnyad prövning av älvdalskans status. Slutligen konstaterades att det är riksdagen som fattar beslut om vilka språk som ska utgöra nationella minoritetsspråk.

ISOF:s generaldirektör Martin Sundin förtydligade i radioprogrammet Språket i mars 2021 att ISOF ”har som myndighet inte någon hållning i frågan om älvdalskans definition som språk eller dialekt och inte heller om det vore önskvärt att älvdalskan blev ett nationellt minoritetsspråk”. Den typen av beslut ligger hos riksdagen. Ministerrådets expertkommitté torde vara den yttersta kompetensen att luta sig mot för det politiska beslutsfattandet.

Med hänvisning till ISOF:s generaldirektörs uttalande och internationella språkvetenskapliga bedömningar bör konstitutionsutskottet ta initiativ till en ny utredning av älvdalskans status.

Mathias Bengtsson (KD)

Gudrun Brunegård (KD)